

Language Teaching and Educational Research

e-ISSN 2636-8102

Volume 2, Issue 1 | 2019

Teachers' Opinions on the Problems Faced by the Refugee Students in Preschool Education Institutions

Fatma Avci

To cite this article:

Avci, F. (2019). Teachers' opinions on the problems faced by the refugee students in preschool education institutions. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 2(1), 57-80. DOI: <https://doi.org/10.35207/later.537817>

View the journal website

Submit your article to *LATER*

Contact editor

Copyright (c) 2019 *LATER* and the author(s). This is an open access article under CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Research Article

Teachers' opinions on the problems faced by the refugee students in preschool education institutions

Fatma Avci¹

Teacher, Ministry of National Education, TURKEY

Abstract

The aim of this research is to get the opinions of the preschool education teachers who have refugee students in their classes about the problems the students face in the education process and to find out what kind of solutions they offer to solve the problems they face. In this study, which is designed as a case study, criterion sampling method and convenience sampling method are used. The criterion determined in the sampling method was that the preschool teachers who participated in the study had worked with at least one refugee student for at least one semester. Semi-structured interview was used to collect data. After the literature review, the interview questions were presented to expert opinion and then a pilot interview was conducted. Later, interviews were held with the teachers on different days and hours. In order to increase the reliability in the research, direct quotations and participant confirmation were included. In the analysis of the data, the content analysis method was applied, and an analysis was conducted by a different expert in the process to increase the credibility in the research. As a result of the data obtained from the interviews with the teachers, it was found out that refugee students had difficulties in the classroom environment due to their differences in language and culture, they were faced with difficulties because they could not communicate with their friends, and they had problems in understanding the activities and following the guidelines.

[See extended abstract](#)

Received
10 March 2019

Accepted
07 May 2019

Keywords

pre-school education
preschool education teacher
refugee students
adaptation problems

Suggested APA citation: Avci, F. (2019). Teachers' opinions on the problems faced by the refugee students in preschool education institutions. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 2(1), 57-80. DOI: <https://doi.org/10.35207/later.537817>

¹ Corresponding Author (✉ fatma.epo@gmail.com)

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Öz

Bu araştırmanın amacı, sınıflarında mülteci öğrencisi bulunan okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, bu öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşlerini almak ve karşılaştıkları sorunlar karşısında ne gibi çözümler ürettiklerini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenen bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme yönteminde belirlenen ölçüt ise, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin en az bir yarı yıl en az bir mülteci öğrenci ile çalışmış olmasıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Literatür taramasının ardından oluşturulan görüşme soruları, uzman görüşüne sunulmuş ve ardından pilot bir görüşme uygulaması yapılmıştır. Daha sonra öğretmenlerle farklı gün ve saatlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada güvenilirliği arttırmak için, doğrudan alıntılara ve katılımcı teyidine yer verilmiştir. Verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemine başvurulmuş ve araştırmada inandırıcılığın artırılması adına süreçte farklı bir uzman tarafından bir analiz çalışması daha yapılmıştır. Çalışmada öğretmenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler sonucunda, mülteci öğrencilerin sınıf ortamında, dil ve kültür farklılığından dolayı uyum sağlayamadıkları, arkadaşlarıyla iletişim kuramadıkları için zorluklarla karşılaştıkları, etkinlikleri anlama ve yönergelere uyma konusunda sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Gönderim
10 Mart 2019

Kabul
07 Mayıs 2019

Anahtar kelimeler
okul öncesi eğitim öğretmeni
mülteci öğrenciler
uyum sorunları

Önerilen APA atf biçimi: Avcı, F. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf ortamında karşılaştıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Language Teaching and Educational Research (LATER)*, 2(1), 57-80.
DOI: <https://doi.org/10.35207/later.537817>

Giriş

Dünya tarihine bakıldığında, insanların savaş, açlık vb. sebeplerle yaşadıkları bölgeleri terk ederek kendilerine daha iyi imkânlar sunan bölgelere gittikleri görülmektedir. Göç, dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere iskân ettikleri bir yerden, bir başka yere yerleşmek şeklinde gerçekleştirdikleri coğrafi yer değiştirme hareketidir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). Göç, bir başka deyişle de, coğrafi mekân değiştirme sürecinde ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren bir nüfus hareketidir (Özer, 2004). Bu bağlamda göç, en temel haliyle insanların çeşitli sebeplerden bir yerleşim alanından diğer bir yerleşim alanına geçmeleridir. Göç olayları önceleri açlık, savaş, kıtlık ve iklim koşulları gibi nedenlerden kaynaklanırken günümüzde bunlar yerini kültürel, toplumsal, askeri, siyasi, iktisadi, dini, sanayileşme, eğitim, değişen gereksinimler vb. nedenlere bırakmıştır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015; Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). Özellikle son yirmi yılda dünyada meydana gelen sosyal çatışmalarla ilişkili güvensiz ortamlar, sosyo- ekonomik nedenler, diktatör yönetimler, yaşanan savaşlar gibi gelişmeler kitlesel hareketleri de arttırmıştır. Nedeni her ne olursa olsun, göç ve göçe bağlı sorunlar insanlık var olduğu sürece var olmuş ve var olmaya da devam edecektir (Günay, Atılğan ve Serin, 2017; Rousseau ve Guzder, 2008; Sezgin ve Yolcu, 2016; UTSAM, 2012).

Hemen hemen her gün çeşitli haber programlarında daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak isteyen kitlelerin göç haberleriyle karşılaşmaktadır. Üstelik göç eden kişilerin canına mal olsa da, göç dalgalarının devam ettiği görülmektedir. Türkiye'nin gelişen bir ülke haline gelmesi ve Avrupa'da uygulanan sert göçmen politikalarına nazaran daha ılımlı politikalar üretmesi gibi sebeplerden dolayı Avrupa'ya olan göç hareketlerinin yönü değişmiştir. Göç hareketlerinde artık Türkiye de hedef ülke haline gelmiştir (Deniz, 2014). Son yıllarda yaşanan kitlesel göçler ile Türkiye'de, milliyet, ırk ve kültür yönüyle çeşitlilik sürekli olarak artmaktadır. Geçmişe bakıldığında, Türkiye'nin 1950'li yıllardan beri transit göç dalgalarına maruz kaldığı görülmektedir (Kıratlı, 2011; Atasü Topçuoğlu, 2012). İran Devrimi ile beraber 1979 ile 1987 yılları arasında çok sayıda göçmen Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine ve Kuzey Amerika'ya geçiş yapmıştır (İçduygu, 2005). 1990'lı yıllardan bugüne doğru gelindiğinde ise, Türkiye'nin Çeçenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Irak, İran, Suriye ve Ermenistan'dan göçler aldığı bilinmektedir. Yakın zamanda benimsediği açık sınır politikasıyla ciddi miktarda bir göç dalgasına maruz kalan Türkiye, göç olayına karşı barışçı ve insani bir tutum içerisine girerek, yasakçı ve insan haklarını hiçe sayan politikalara yönelmemiştir. Bu nedenle Türkiye'ye göç eden mülteci sayısı sürekli artış göstermiştir (Günay, Atılğan ve Serin, 2017; Kılcan, Çepni ve Kılınç, 2017).

Mülteci; ülkesinde ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri gibi nedenlerden ötürü baskıya uğrayan, ülke yönetimine olan güvenini kaybederek yönetimin kendisine tarafsız davranmayacağını düşünüp, bu korku ile daha iyi imkânlar sağlayacağını düşündüğü başka bir ülkeye sığınma başvurusunda bulunan ve ülkesine geri dönmek istemeyen kişilere denilmektedir (Deniz, 2014; Tunç, 2015; Yavuz ve Mızrak, 2016). Araştırmada "mülteci" kavramı kullanılırken belirli bir hukuki statü göz önünde bulundurulmamış ve kavram, şartlı mültecileri/sığınmacıları ve geçici koruma kapsamındaki

çocukları da içeren bir şekilde kullanılmıştır. Bu bireylere yönelik yapılan yasal düzenlemelerin hala devam etmesi bu kullanımda etkili olmuştur.

İçişleri Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu verilere göre, Türkiye savaş, çatışma ve yoksulluk gibi sebeplerle ülkelerini terk eden yaklaşık 4 milyon mülteciye ev sahipliği yapmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2019). Mültecilerin Türkiye'ye yerleşmeleri ile zorunlu ve kendiliğinden bir uyum süreci başlamış olmakla birlikte, sürecin hukuksal açıdan ve kamu politikaları yönüyle desteklenmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Çarmıklı, 2015). Bölgede yapılan saha araştırmalarına ilişkin bulgular toplumsal kabul ile sosyal uyum sürecinin eş zamanlı ve birbirini destekleyici politikalar ile yürütülmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır (Tunç, 2015). Mültecilerin sosyal yardımlara bağımlı bir durumdan kendi kendilerine hayatlarını devam ettirebilmesine olanak sağlayan duruma geçmeye yönelik uygulamaların ivedilikle geliştirilmesi gerekmektedir (Feuerherm, 2013; Kardeş ve Akman, 2018).

Mülteci aileler çoğunlukla çocuklarının eğitimini ve geleceğini düşündükleri için ülkelerinden kaçtıklarını ifade etmektedirler (Gümüştan, 2017). Ancak, büyük bölümü Suriyeli olan mülteci çocukların okullaşabilmesi için yapılan pek çok çalışmaya rağmen, yeterli düzeyde bir okullaşma yaşanmadığı görülmektedir. Örneğin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Eylül 2018 verilerine göre, 1.047.536 olan Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının e-okul sitemine kayıtlı 448.544 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 50.082 Iraklı olmak üzere toplam 498.626 öğrenci Türkçe eğitim programlarıyla öğrenim görmektedir. 21 ildeki 224 geçici eğitim merkezinde Yabancı Dil İşletim Sistemine (YÖBİS) kayıtlı 101.207 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olacak şekilde eğitim almaktadır. Öte yandan açık okullara kaydolarak öğrenimine devam eden 16.156 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 615.989 (303.673 kız (%49,30), 312.316 erkek (%50,70)) kitlesel göçle ülkemize gelen öğrencinin eğitime erişimi sağlanabilmiştir (MEB, 2018). Okullaşma sorununun kamplarda aşıldığı görülürken, kamp dışında özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde okula devam sorununun daha yoğun yaşandığı bilinmektedir (Aykırı, 2017).

Mülteci çocuklar her geçen gün sayıları artan bir biçimde eğitim-öğretim süreçlerine dahil olmaktadır. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki özellikle eğitime ilk adım olan anaokullarında ilk sorunları yaşamaya başlayan mülteci çocuklar, bu sorunlar karşısında en çok mağdur olan taraf olmaktadır (Beter, 2006). Eğitim, mülteci çocuklar için oldukça önemlidir. Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı tarafından yapılan çalışmalara göre, eğitim almayan mülteci çocukları bekleyen pek çok risk vardır. Bu riskleri şöyle sıralamak mümkündür (UNESCO, 2011);

- Daha fazla istismar ve kötü muamele ile karşılaşma durumu,
- Travma sonrası stres bozukluğu bulguları ile yüzleşme durumu (tedirginlik, stres, endişe, umutsuzluk, topluma uyum sağlayamama),
- Fiziksel ve ruhsal gelişimlerini tamamlamayı başaramama.

Türkiye'nin de taraf olduğu, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan 22. maddeye göre, taraf ülkeler kendi topraklarındaki, ailesi olsun ya da olmasın mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da mülteci olan bir çocuğa, tüm haklardan faydalanması için gerekli

bütün önlemleri almaktan sorumludur. Bu bağlamda Türkiye eğitim hakkı gibi temel bir hak konusunda, mülteci öğrencilere yeterli hizmeti sağlamakla yükümlüdür.

Mülteci çocukların eğitim sorununun neden çözülmesi gerektiğini irdeleyen çeşitli araştırmalarda, araştırmacılar şu sebeplere ulaşmışlardır; yaşadıkları savaş, iç huzursuzluk vb. sebepler ile geldikleri ülkede ki eğitimlerini yarıda bırakarak gelen mülteci çocukların tamamının ve tüm kademeler de eğitime katılımlarını sağlamak (Emin, 2016), çocukların eğitimsiz kalmaları durumunda uzun vadede ülkeye yaratacağı olumsuz sosyal etkilerden kurtulmak, çocukların yeni yaşam koşullarına uyumlarını ve entegrasyonlarını sağlamak (Erdem, 2017; Gencer, 2017), çocukların toplumsal güveni sarsan suçlara karışmalarını engellemek (Emin, 2016; Seydi, 2014), çocuk işçiliği ve çocuk yaşta evlilikleri önlemek, psikolojik durumlarının düzelmesini sağlamak (Ferris ve Winthrop, 2010; Karaboğa Balcı, 2014; Tanrıkulu, 2017).

Eğitimsiz kalmaları durumunda pek çok risk ile karşı karşıya kalacak olan mülteci çocuklar konusunda Türk halkının da kaygılı olduğu, yapılan kamuoyu araştırmalarda ortaya çıkmaktadır (Demir, 2015). Mülteci çocuklar için eğitime katılım konusu oldukça önemlidir. Örneğin 6-11 yaş arası Suriyeli sığınmacı çocuklardan kamp içinde yaşayanlar geçici eğitim merkezleri sayesinde eğitime katıldıkları için okullaşma oranı daha yüksekken, kamp dışında yaşayanlarının okullaşma oranı daha düşüktür (Akpınar, 2017). Okullaşamayan bu çocukların ne yapacağı, ne olacağı ise bir muammadır. Mültecilerin eğitime erişimine ilişkin Milli Eğitim Bakanlığı 2014/21 Sayılı genelgesi uyarınca, geçici koruma altındaki Suriye vatandaşları, her ildeki İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullardan ve geçici eğitim merkezleri tarafından verilen eğitimi hizmetlerinden faydalanma haklarına sahiptirler (MEB, 2014). Ayrıca genelgeye göre, devlet okullarına kayıt yaptırabilmek için, ikamet izni değil mülteci tanıtma belgesi'nin alınması yeterlidir. Kayıt ile ilgili detaylar ise İl Eğitim Komisyonu tarafından belirlenmektedir. İl Eğitim Komisyonu, çocukları okula yerleştirmekten, kabul edilecekleri sınıfı belirlemeye kadar pek çok konuda mülteci ailelere yardımcı olmaktadır. Sınıf belirlenmesinde ise Suriye'de ulaşılan eğitim seviyesine gösteren belgelere bakılmakta, belgelendirilmenin yapılmadığı durumlarda ise öğrencilerin sınıflarının belirlenmesi mülakat ya da yazılı bir değerlendirme ile yapılmaktadır. Eğitim konusunda daha sonra yaşanan hukuki gelişmeler de bu genelge ile aynı yöndedir (Emin, 2016; Kardeş ve Akman, 2018; HRW, 2015; UNHCR, 2018).

Alanyazında mülteci (yabancı/sığınmacı) öğrencilerin sorunlarını inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (Balkar ve diğerleri, 2016; Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Börü ve Boyacı, 2016; Er ve Bayındır, 2015; Erdem, 2017; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Gencer, 2017; Gümüşt en, 2017; Sakız, 2016; Şeker ve Aslan, 2015; Uzun ve Bütün, 2016; Yavuz ve Mızrak, 2016). Alanyazındaki çalışmalar milliyet bağlamında değerlendirildiğinde, özellikle Suriyeli çocukların sorunlarını konu alan çalışmalara daha yoğun bir şekilde karşılaşılmaktadır. Yapılan bu çalışmaların, genelde il örnekleminde yaşanan bazı sorunlara yönelik olduğu görülmektedir. Mülteci öğrencilerin, öğrenme öğretme sürecinde yaşadığı sorunların öğretmen görüşlerine göre incelendiği çalışmalar bulunmaktadır, ancak okul öncesi eğitim kademesinde yaşanan sorunlara değinen çalışmalar ise oldukça az sayıdadır. Bu nedenle araştırmanın alan yazında böyle bir boşluğu gidereceği düşünülmektedir. Araştırma bu açıdan da önemli görülmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumunda eğitimlerini sürdüren mülteci öğrencilerin sınıf içerisinde yaşamış oldukları sorunların ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada, aşağıdaki sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır:

1. Okul öncesi eğitimlerine devam eden mülteci öğrenciler, sınıflarda ne tür sorunlar yaşamaktadır?
2. Okul öncesi eğitimi öğretmenleri, mülteci öğrencilerin yaşadıkları sorunları çözmek için ne gibi uygulamalara başvurmuşlardır?
3. Okul öncesi eğitimi öğretmenleri, mülteci öğrencilerin yaşadıkları sorunlar karşısında ne gibi çözümler önermektedirler?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

Araştırma modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışması, bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı durumların detaylı bir şekilde incelendiği ve bu durumlara bağlı temaların ortaya koyulmaya çalışıldığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell ve diğerleri, 2007; McMillan, 2000). Durum çalışması; araştırmalarda bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek ve bir olayı değerlendirmek için kullanılır (Gall, Borg ve Gall, 1996). Bu çalışmada ise durum çalışması deseninin tercih edilmesinin sebebi, öğretmenlerin mülteci çocukların sınıf ortamında karşılaştıkları sorunları, eğitimden uzaklaşma durumlarını ve öğretmenlerin çözüm önerilerini elde edilen veriler ışığında derinlemesine incelemektir.

Katılımcılar

Araştırmada örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi seçilmiştir. Nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme yönteminin kullanılmasının mantığı ve gücü, araştırmalara derinlik katması üzerine yaptığı vurgudan gelmektedir (Patton, 2002). Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi, araştırmaya hız ve pratiklik katması amacıyla kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış ise, önceden belirlenmiş bazı ölçütü ya da ölçütleri karşılayan durumların ortaya konulmasıdır. Bahsedilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2012). Araştırmadaki örneklem seçiminde dikkat edilen ölçüt ise öğretmenin, en az bir dönem mülteci öğrenci ile çalışmış olmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir ilinde, il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kamu okullarında görev yapmakta olan 8 kadın okul öncesi eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerden 3 tanesi daha önce de bir yıl süre ile mülteci öğrenciler ile çalışmışlardır. Geri kalan 5 öğretmen ise daha önceki yıllarda mülteci öğrenciler ile çalışmamıştır. Araştırmada çalışma grubundaki 8

öğretmenin sınıflarında birer tane mülteci öğrencileri bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 2'si İranlı, 3'ü Iraklı ve 3'ü de Suriyelidir.

Tablo 1. Görüşülen öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler

Değişkenler	Demografik Özellikler	Frekans (f)
Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	-
Mesleki kıdem	0-5 Yıl	-
	6-10 Yıl	2
	11-15Yıl	4
	16-20 Yıl	-
	20 ve üzeri	2
Mezuniyet durumu	Lisans	6
	Yüksek Lisans	2

Veri toplama araçları

Araştırmanın veri toplama aşamasında, öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Mülteci öğrencilerin, öğrenme öğretme sürecinde yaşadığı sorunların öğretmen görüşlerine göre incelendiği çalışmalar incelenmiştir, ancak okul öncesi eğitim kademesinde yaşanan sorunlara değinen çalışmaların ise oldukça az sayıda olduğu görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda da araştırmanın kuramsal temeli ve görüşme soruları oluşturulmuştur. Ayrıca İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün resmi sitesinde yer alan göç raporları da incelenmiştir. İncelenen göç raporları ile yıllara göre görülen artmalar-azalmalar, hangi ülkelerden göç alındığı ve göç ile gelen mültecilerin demografik bilgilerine ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri görüşme tekniği ile toplanmıştır. Nitel araştırma tekniklerinden görüşme, insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan, oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen, 1997). Araştırmada veri toplama aşamasında görüşme tekniğinin kullanılması ile, öğretmenlerin duygu, düşünce ve fikirlerini derinlemesine ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmenler ile yapılan görüşmelerde ise, “öğretmen kişisel bilgi formu”, ve “öğretmen yarı-yapılandırılmış görüşme formu” uygulanmıştır.

Öğretmen kişisel bilgi formu: Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin bilgi edinmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Formun içeriğini öğretmenin adı-soyadı, cinsiyeti, yaşı, mezuniyet durumu, hizmet yılı gibi bilgileri almaya yönelik sorular oluşturmaktadır.

Öğretmen yarı-yapılandırılmış görüşme formu: Araştırmada katılımcı öğretmenlerden, mülteci öğrencilerinin sınıf ortamında eğitim sürecinde yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Literatür taramasının ardından oluşturulan görüşme soruları, uzman görüşüne sunulmuş, konu ile uyumsuz olduğu düşünülen bir soru çıkarılmış, öğretmen yarı-yapılandırılmış görüşme formu son haliyle 7

sorudan oluşmuştur. Görüşme formunda yer alan soruların yanı sıra, gerekli durumlar da daha derinlemesine bilgi alabilmek amacıyla katılımcılara sonda sorular da yöneltilmiştir. Görüşmelere başlanmadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular uzman değerlendirmesine sunulmuş, araştırmmanın amacına hizmet edip etmediği konusu teyit edilmiştir.

Verilerin toplama süreci ve verilerin analizi

Araştırma verileri, 2018-2019 eğitim öğretim yılının Ocak-Şubat 2019 tarih aralığında toplanmıştır. Görüşme öncesinde ise, tüm katılımcılara araştırmmanın amaçları, gönüllülük esasları ve katılımcı hakları hakkında detaylı bilgiler verilmiş ve kendilerinden yazılı onam da alınmıştır. Araştırmada katılımcı öğretmenlerin kimliklerini ortaya koyar şekilde bilgilere yer verilmeyeceğini, öğretmen görüşlerinin yansıtılırken isimleri yerine kısa kodlamalar kullanılacağı konusunda bilgi verilmiş ve görüşme yapılacak yer, zaman belirlenmiştir. Görüşmeler katılımcı öğretmenler ile araştırmacı tarafından, yüz yüze yapılmış ve katılımcıların bilgisi kapsamında görüşmeler ses kayıt cihazıyla da kaydedilmiştir. Görüşme sürecinde ses kaydına ilave olarak araştırmacılar tarafından alan notları tutulmuştur. Görüşmeler yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Araştırmada toplanan veriler içerik analiz yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma da görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ile araştırmacı tarafından görüşmelerde tutulan alan notları detaylı olarak analiz edilmiş, temalaştırma ve kodlama yoluyla sistematize edilmiş ve ardından yorumlanmış, değerlendirilmiştir (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2012). İlk aşamada, okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde araştırmacı tarafından tutulan yazılı kayıtların ve ses kayıtlarının çözümlenmesi işlemi gerçekleştirilmiştir. Ardından, analiz edilen veriler anlamlı bölümler halinde kodlanmıştır ve bu sürecin tamamlanmasının ardından, kodlar belirli kategorilerde toplanarak temalara ulaşılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Araştırmanın iç geçerliliğini ve dış geçerliliğini sağlamak amaçlı görüşme sorularının oluşturulmasında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzman tavsiyesi üzerine araştırmının amaçlarına hizmet etmeyen bir soru görüşme soruları arasından çıkarılmıştır, ardından tekrar uzman görüşüne başvurulmuş ve teyidi sağlanmıştır. Pilot bir görüşme gerçekleştirildikten sonra görüşmelere başvurulmuştur. Görüşme süreci, öğretmenlerin müsaitlik durumuna bağlı olarak, dört hafta sürmüştür. Öğretmenlerin seçtikleri tarihlerde, ders saatleri dışında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca güvenilirlik için de öğretmen görüşleri arasındaki tutarlılık göz önünde bulundurulmuş ve elde edilen verilerin sonuçları ve yapılan doğrudan alıntılar görüşme yapılan katılımcılarla paylaşılmıştır (Creswell, 2013).

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sorularına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulgularda yapılan öğretmen görüşmelerinin analizinin sonucunda 5 temel tema ortaya çıkarılmıştır. Bu temalar alt başlıklarda sunulmuş, doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Sorun alanları

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin sınıf içerisinde yaşamış oldukları sorunların ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu araştırmada, sorun alanlarında yoğun olarak dil sorunu (F7) ve etkinliklere katılım sorunu (F7), ardından aile ile ilgili sorunlar (F5), devam sorunu (F4) ve diğer sorunlar (F2) görüşme verileri çerçevesinde ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 2. Sorun alanları

Okul öncesi eğitime devam eden mülteci öğrenciler, devam etmekte olduğu sınıflarda ne tür sorunlar yaşamaktadır?	Frekans (f)
Dil sorunu	7
Etkinliklere katılım sorunu	7
Aile ile ilgili sorunlar	5
Devam sorunu	4
Diğer	2

Dil sorunu

Yapılan analizler çerçevesinde en sık ifade edilen sorun alanlarından birisinin dil sorunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları dil sorununun iletişim, uyum ve akademik sorunlara da yol açtığı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinin bir kısmı aşağıda aktarılmıştır.

Yaşanan dil sorunu konusunda Ö4 şöyle söylemektedir; *“Öğrencim arkadaş canlısı sıcakkanlı bir çocuk, dönem başında dil sorunu olduğu için uyum sağlamakta zorlandı, Arkadaşlarıyla iletişim kuramadığı için okula gelmek istemedi. Sorunlar yaşadı ve sürekli ağladı.”* Ö2 ise bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Temel sıkıntı dil bilmemesiydi. Zamanla bazı kelimeleri öğrense bile sohbet edemiyorduk, sohbetlere katılamıyordu. Sorun çıkarmadan oturuyordu’. Ö5 de yine öğrencisinin Türkçe bilmemesine değinmiş, durumu şöyle anlatmıştır: “Öğrencimin temel problemi dildir. Öğrencimin ailesi Türkçe bilmiyor, öğrencim bazı kelimeleri anlıyor ama konuşmıyor. Sınıfta arkadaşlarını anlamadığı için arkadaşları da onu anlamadığı için oyun kuramıyorlar. Öğrencim oyunlara katılmıyor.”

Ö6 da sınıfta mülteci öğrencisi ile yaşadığı temel sorunun dil sorunu olduğunu tespit etmiş ve şöyle aktarmıştır:

“Genel olarak sınıfta dil problemi yaşıyor. Arkadaşlarıyla ve benimle bu konuda sıkıntı yaşıyor. Mesela bir etkinlikte yapacağı şeyi anlatırken mutlaka yapacağı şeyleri hareketlerle tarif etmem gerekiyor. Kesme- yapıştırma gibi el becerisi gerektiren etkinliklerde bu yöntem işe yarıyor. Bedensel aktiviteler ve oyunlarda da bu şekilde sorunu çözüyor fakat anlama dinleme, bilişsel etkinlik çalışmalarında bu işe yaramıyor. Anlatılan etkinlikleri anlayamadığı için çabuk sıkılıyor ve dikkati dağılıyor.”

Mülteci öğrencilerin Türkçe bilmemeleri ve bu nedenle eğitim öğretim ortamında katılımlarının kısıtlı olması akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Türkmen kökenli mülteci öğrencilerin Türkçe biliyor olması, sınıf ortamında yaşadıkları sıkıntıları doğrudan hafifletmektedir. Çalışma grubundaki öğretmenlerden Ö7 bu konuda şöyle söylemektedir: *“Öğrencim Irak’tan gelmiş, Türkmen ve derdini anlatabilecek kadar Türkçe bilmektedir. Verilen yönergeleri doğru şekilde anlayıp, uygulamaktadır. Etkinliklerde uyumludur.”*

Etkinliklere katılım sorunu

Mülteci çocukların sınıflarda yapılan etkinliklere de katılımının düşük olduğu ve bazı etkinliklere katılıp bazılarına ise katılmadıkları görüşmeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Çalışma grubundaki 7 öğretmen mülteci çocukların etkinliklere katılım konusunda sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda Ö1 şöyle söylemektedir;

“Çok ilgisini çekmiyor. Aslında sınıfta yaptığımız etkinlikler arasında, tek ilgisini çekenler oyun etkinlikleri. Hani böyle hareketli oyunlar oynayalım, yarışmalı oyunlar oynayalım, arkadaşlarımızla oynayalım onlar çok fazla ilgisini çekiyor her çocuk gibi. Ama bu öğrencimde bu durum biraz daha fazla. Hadi ders yapalım hiç istekli değil.”

Ö1’in görüşmede bahsettiği sorunun benzerini yaşadığını söyleyen bir diğer öğretmen aynı zamanda bu soruna bir açıklama da getirmiştir. Ö6’ya göre;

“Mesela bir etkinlikte yapacağı bir şey anlatırken mutlaka yapacağı şeyleri hareketlerle göstermen gerekiyor. Kesme yapıştırma el becerisi gerektiren çalışmalarda bu hareketler işe yarıyor. Bedensel aktiviteler ve oyunlarda bu şekilde sorun çözülüyor, fakat anlatma, dinleme, bilişsel etkinlik çalışmalarında bu işe yaramıyor. Anlatılan şeyleri anlamadığı için çabuk sıkılıyor ve dikkati dağılıyor.”

Ö3 de Ö6’yı destekler biçimde, sınıfta gözlemlediği durumu şöyle ifade etmiştir: *“Çok sevimli bir çocuk ama Türkçe bilmemesi, bazı etkinlikleri hiç anlamamasına ve yanlış yapıp üzülmesine neden oluyor. Üzüldüğünü anlıyorum ben de üzülüyorum ama bir şey*

yapamıyorum”. Bu durum aynı zamanda dil sorunun mülteci öğrencilerin etkinliklere katılmasında önemli bir engel olduğunun ortaya çıkarmaktadır.

Aile ile ilgili sorunlar

Araştırmada katılımcı öğretmenlerin üzerinde durduğu bir diğer sorun ise, mülteci çocukların aileleriyle iletişim kuramamalarından dolayı, çocuğun sınıf içerisinde yaşadığı olumlu ya da olumsuz durumlar hakkında paylaşım yapamamaları, bilgi akışında kopukluk olması ve çocuğun genel okul durumu ile ilgili bilgilerin ailelere ulaştırılmamalarıdır. Tüm bunlardan hareketle öğretmenin dil ve kültür farklılıkları sebebiyle aile ile yeterli iletişimi kuramıyor olması, çocuğun eğitim öğretim sürecinde yaşadığı sorunları çözümsüz kılmaktadır. Katılımcı Öğretmenlerden Ö1 ise öğrencisinin annesi ile yaşadığı iletişimi şöyle anlatmaktadır:

“Şu anda dille ilgili bir problemimiz yok, çünkü öğrencim Türkiye’de doğmuş. Yani annesinden babasından daha iyi Türkçe konuşuyor çocuk. Daha iyi algılıyor. Anne ve babasıyla konuşurken tane tane konuşmam gerekiyor, zorlanıyorum “anladınız mı” diye sormam gerekiyor. Mesela annesi aradaki mesafeyi anlamıyor benim arkadaşımıymışım gibi konuşuyor aşkım hayatım canım diyor bana, annesiyle ciddiyet yok aramızda gibi. Bir resmiyet yok arkadaşı gibi görüyor galiba beni.”

Mülteci anne ve babaların Türkçe bilmemelerinden dolayı öğretmen ile yeterince iletişim kuramaması etkinlikler için gerekli malzemelerin zamanında ve yeterli bir şekilde temin etmedikleri katılımcı öğretmenler tarafından belirtilmektedir.

Ö3: *“Günlük akışa göre sınıfta yapacağımız etkinliklerden bir gün önce gerekli malzemelerin okula gönderilmesi için velilere duyuru yapıyorum. Fakat yabancı öğrencimin annesi ile ancak İngilizce olarak iletişim kurabiliyorum. Bu durum bazı aksaklıklara ve yanlış anlaşılmalara sebep oluyor. Öğrencim yanlış veya eksik malzemeler ile okula geliyor. Bu durum zaman zaman onu üzüyor. Anlayabiliyorum.”*

Ö2: *“Dil dışında beslenme ile ilgili de sorun yaşadık. Verdiğim liste ona uymadı ve uygulamadı.”*

Aile ile dil problemi yaşanmaması, ailenin az-çok Türkçe biliyor olması, okuldaki işleyiş ve eğitim sürecine doğrudan olumlu bir şekilde yansımaktadır. Bu konuda Ö8 şöyle söylemektedir:

“Öğrencimin annesinin biraz da olsa Türkçe biliyor olması beni her anlamda çok rahatlatı, çünkü sınıfta planlarımla ilgili olarak çok çeşitli etkinlikler yapıyorum. Bu doğrultuda zaman zaman bazı malzemeler istemem gerekiyor. Okul başında yabancı öğrencim olacağını öğrendiğimde annesine nasıl anlatacağımı düşünmek bende stres yaratmıştı, kaygılanmıştım.”

Devam sorunu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısının görüşmelerde sorun olarak vurguladığı diğer konu ise öğrencilerin okul öncesi eğitim kurumlarına devam durumları ile ilgilidir. Ö8 öğrencisinde yaşadığı devam sorununu şöyle anlatmıştır:

“Öğrencim düzenli bir şekilde okula gelip giderken birdenbire gelmemeye başladı. Dil sorunu yaşadığım için aileye ne derdimi anlatabildim ne de söylediklerini anlayabildim. Öğrencimin bu durumu beni çok üzmesine rağmen çözüm bulamadım. Ancak okul yönetimine bıraktıkları bir haber ile okula devam etmekten vazgeçtiklerini uzun zaman sonra öğrenebildim.”

Benzer şekilde Ö2 de devam sorunu yaşamış, bu konuda yaşadıklarını şöyle ifade etmiştir:

“Öğrencim hakkında yeterli bilgiye sahip olamadım. Gönderdiğim belgeleri doldurup getirmediler, veli görüşmesine çağırdığım halde gelmediler ve öğrencimin sonraki dönem okula devam etmedi, Neden devam etmediği hakkında herhangi bir bilgim yok. Beni bilgilendirmedikleri için ulaşabileceğim bir adres yada numara da yok.”

Diğer sorunlar

Öğretmenlerin özellikle vurguladıkları temel sorunların haricinde eğitim öğretim sürecinde öğrenciyi zor durumda bırakarak, süreci sekteye uğratan bazı sorunlardan da bahsetmişlerdir. Bunlardan biri mülteci öğrencilerin ailelerinin yaşadığı sosyo ekonomik yetersizliklerden dolayı eğitim sürecinde gereken eğitsel araç gerecin çocuğa alınamamasıdır. Ö7, mülteci öğrencisinin durumunu şöyle ifade etmektedir: *“Öğrencim Irak’tan ailesi ile birlikte göç etmiş, Ancak maddi durumları çok kötüdür. Kimi etkinliklere malzeme temininde sıkıntı oluyor.”*

Bir diğer sorun ise mülteci ailelerin göç ve savaş sırasında ailelerinde yaşadıkları kayıpların çocuklara olumsuz yansımalarıdır. Savaşın yarattığı acıların, kayıpların çocuklarda sebep olduğu travmalar çok ağırdır. Ö8 bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Öğrencim çekingen, etkinliklere katılım göstermeyen bir çocuktü. Sorunları olduğunu düşünüyordum. Bir kaç kelimeyle abisinden bahsettiğine şahit oldum. Merak ettim. Annenin çok çok az da olsa Türkçe biliyor olmasında dolayı anlaşabileceğimizi düşündüm ve sormaya çalıştım. Öğrencimin annesinin hareket ve ifadelerinden abisini kaybettiklerini öğrendim. Detaylarını ise hiç öğrenemedim. Zaten öğrencim daha sonra da aniden okulu bıraktı.”

Öğretmenlerin çözüm önerileri

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde sınıfında kayıtlı mülteci öğrencileri olan öğretmenlere bu sorunların çözümüne yönelik kendilerinin neler yaptıkları ve neler önerdikleri konusunda fikirleri de alınmıştır. Araştırmaya katılan

öğretmenlerde konu ile ilgili bazı atılımlarda bulunmuşlar, ancak yeterli bilgi ve yönlendirmeye ulaşamamışlardır. Ö3 bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Öğrencimin Türkçe dil eğitimi alabilmesi için idareye başvurduğum, bilgi almak istedim ama böyle bir eğitimin olmadığı söylendi. Israrım üzerine okulda bu durumda ki tüm öğrencilerin isimlerinin alındığı öğrencimin ismini verirsem bir üst makama iletebileceklerini söylediler, ancak bu tüm bunlardan da bir sonuç alamadık.”

Ö4 bu bağlamda şu ifadelerde bulunmuştur:

“Öncelikle çocuklara yeni gelen arkadaşlarının İran’dan geldiğini ve Türkçe bilmediğini söyledim ve birbirlerine ısınmalarını sağlamak için onu diğer arkadaşlarıyla tanıştırdım. Öğrencilerimden yabancı öğrencime yardımcı olmalarını, onu oyunlarına almalarını söyledim.”

İlk akla gelen önerilerden biri olan Türkçe dil kurslarını ise mülteci çocukların ebeveynlerine tavsiye eden Ö4 kodlu öğretmen şöyle söylemektedir: “Türkçe öğrenmelerini desteklemek amacıyla kurslara katılmalarını ve öğrencimin ailesine de anlatabildiğim kadarıyla daha çok Türkçe çizgi filmler izlemelerini tavsiye ettim.”

Ö7: *“Türkçe eğitimi ile ilgili yaşanan sorunların çözümü için, uyum programlarının ve uyum programları içine eklenmiş dil eğitiminin etkinliğinin altını çizmiş ve fikrini şöyle ifade etmiştir: “Bu durumda ki öğrenciler için özel sınıf açılabilir. Ya da yaz döneminde okulla tanıştırılıp Eylül’e kadar oryantasyon eğitimi ile birlikte dil eğitimi sağlanabilir.”*

Ayrıca sorunun çözümü için farklı yöntemler de benimsenebilir. Katılımcı öğretmenlerden Ö6’ya göre: *“Kesin çözüm okula başlamadan bu çocukların dil eğitimi almaları veya kendi dillerinden bir öğretmen ile eğitim almalarıdır.”*

Öğretmenlerin mülteci öğrencileriyle yaşadıkları sorunlara ürettikleri çözümler ve değerlendirmeleri şöyledir; Ö3: *“Bu sorunun çözümü daha üst düzeyde yetkililer tarafından yapılacak çalışmalarla bulunabilir. Sınıflar kalabalık, bu öğrencilerimize yeterince ilgi ve alaka gösteremiyoruz”. Ö4: “Bu sorunun kesin çözümü eğitimidir. Hem aileyi hem de çocuğu eğitmek gerekmektedir”. Ö8: “Gerçekçi politikalara ihtiyacımız vardır. Artık kabullenmeliyiz ki onlar vatanlarına geri dönmeyecekler, bir an önce onları da kazanmaya ihtiyacımız var. Bunun yolu da bu çocukları eğitmektir.”*

Ö3 bu durum hakkında görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Hem öğrencim hem de ailesi hiç Türkçe bilmiyor İngilizce olarak anlaşabiliyoruz. Dil sorunu aramızda büyük engel, bu engel ise ancak eğitimle

çözülebilir. Bu sebeple aile de çocukta Türkçe kursuna alınmalıdır. Hatta kültür farklılıklarından dolayı ve Türk toplum yapısı ile bazı farklılıklardan dolayı bence oryantasyon eğitimleri oluşturulmalı ve zorunlu olarak katılımları sağlanmalıdır. Anne ve babanın gözlemediğim kadarıyla hal ve hareketlerinden çok ilgili oldukları belli oluyor, ancak ne onlar bana ne de ben onlara ulaşamıyorum.”

Ö6 bu konuda şöyle demektedir:

“Öğrencimle çok sorun yaşamadım. Bu konuda idareden ve ya öğretmen arkadaşarımdan yardım ya da konu ile ilgili bir eğitim de almadım. Bence bunun sebebi de okul öncesi eğitim kademesi olması anlatmak istediğim veya öğretmek istediğim şeyi birçok şekilde anlatabiliyorsun (parmak oyunu, oyun şarkı hareketler ve mimikler) bu da çocukların ilgisini çekiyor ve daha rahat öğrenebiliyorlar. Ama üst kademeler de sorunun daha da büyük olduğuna inanıyorum.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkiye yaşadığı büyük, kitlesel göç dalgasıyla birlikte, geçici koruma hakkı verdiği mülteci çocukların eğitimini de üstlenmiştir. Mülteci çocukların eğitimi konusu ise oldukça önemli, tez elden çözülmesi gereken bir konudur ve çözüm noktasında ciddi adımlar atılması gerekmektedir, aksi takdirde araştırmalar bize eğitime dahil edilemeyen mülteci çocukların ilerleyen süreçte toplumsal bazı sorunlara sebep olacağını göstermektedir (Seydi, 2014; Avcı, 2016). Okullar mülteci çocukların göç ile geldikleri topluma uyumlarının en iyi şekilde sağlanabildiği, akran öğrenmelerinin etkin olduğu ve aidiyet hislerinin oluşmasına üst düzeyde yardımcı olabilecek ortamlardır (Gümüşt en, 2017). Ancak Milli Eğitim Bakanlığı ile UNICEF’ in (2013), birlikte gerçekleştirdikleri araştırma projesine göre, mülteci öğrencilerin yaşadığı kamplarda okul öncesi eğitim sınıflarına devam ettikleri fakat kamp dışındaki çocukların okul öncesi eğitimden yeterince yararlanamadıkları tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitime devam ediyor olması mülteci öğrenciler için çok önemlidir, çünkü okul öncesi sınıflarda her gün çeşitli şarkılar, parmak oyunları öğrenilmekte vs. çeşitli Türkçe dil etkinliklerine günlük eğitim akışında yer verilmektedir, bütün bunlar mülteci çocukların Türkçe öğrenmesine önemli derecede katkı sağlayabilir.

Araştırmada sekiz okul öncesi eğitimi öğretmeni ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda, mülteci öğrencilerin okulda yaşadıkları temel sorunun dil sorunu ve kültür farklılığından dolayı oluşan uyum sorunu olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencinin yaşadığı dil sorunu ve beraberinde akranlarıyla iletişim kuramıyor olması zamanla davranış sorunlarına da yol açmaktadır. Mülteci çocuklar sınıfta etkinliklere katılmadan bir köşede sessizce izlemeyi, etkinlikler ne kadar eğlenceli olsa da uzak kalmayı tercih etmektedirler. Geçmişte yaşadığı olumsuz olaylardan dolayı çevresindeki yetişkinlere, topluma ve kurumlara karşı güvenini yitiren çocuk, yaşadığı korku, kuşku ve yabancılaşma nedeniyle, hiç kimsenin kendisini anlayamayacağını düşünüp, arkadaşlarından uzaklaşabilmekte, ortamdan kendini soyutlayabilmektedir (Erden ve Gökçe, 2009). Benzer davranışı mülteci çocukların aileleri de

sergilemektedir. Görüşmelerde öğretmenlerin ifadelerinden hareketle, mülteci çocukların ebeveynlerinin okulda yapılan ve katılımlarını gerektiren etkinliklere katılmadıkları, Türkçe bilmemelerinden dolayı diğer veliler ile işbirliği yapamadıkları, öğrencinin ihtiyaç duyduğu malzemeleri getirmedikleri veya maddi yetersizlikler sebebiyle getiremedikleri ortaya çıkmıştır. Bu durumda mülteci ailelerin de yardıma ihtiyacı vardır, ailelerin okula yaklaşıma, okulların işleyişi hakkında bilgi sahibi olmaya ihtiyaçları vardır. Ailelerin de okula hazırlanması gerekmektedir. Mülteci ailelere anlayabilecekleri şekilde, okulun ilk haftalarında bir uyum programı uygulanabilir. Ancak böylelikle öğrenme-öğretme sürecinde veli desteğinin sağlanması mümkün olacaktır.

Benzer konuya sahip bazı araştırmalar da mülteci öğrencilerin devam ettikleri eğitim kademesinden dolayı temel sorunun geldikleri ülkedeki eğitim programları ile ülkemizde ki eğitim programları arasında ki tutarsızlıklar ortaya konulurken, araştırmada, bulgularda mülteci öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde yaşadıkları temel sorunun dil sorunu olduğu ortaya çıkmıştır (Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Erdem, 2017; Özer ve diğerleri, 2016; Polat, 2012; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Uzun ve Bütün, 2016). Mülteci öğrencilerin temel sorunu olan dil sorununun çözümüne yönelik olarak, öncelikle okullarda olmak üzere, bir yandan Türkçe dil öğrenimini destekleyen dil kursları açılması öğretmenler tarafından önerilmektedir.

Yine dil sorunu konusunda bazı STK'lar durumu çözmek adına, Türkçe kursları açmakta, AFAD gibi kuruluşların da desteğini almaktadırlar. Dil konusunda TÖMER'in çalışmaları da önemli bir yer tutmaktadır (Koyuncu, 2014). Ancak bu büyük göç hareketi karşısında bu hizmetler yetersiz kalmıştır (Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017, Seydi, 2014; Gencer, 2017; Tanrıku, 2017). Suriyeli sığınmacıların entegrasyonunun sağlanması için daha fazla Türkçe öğrenme kursunun açılması, özellikle eğitim çağındaki çocukların eğitimden kopmaması için gereklidir (Çarmıklı ve diğerleri, 2013).

Araştırmada çalışma grubunda ki bir öğretmenin (Ö7) de ifade ettiği gibi bazı öğrenciler, Türkiye'de doğduğu için Türkçe bilmekte ancak yine de ailenin etkisi ile farklı yönde uyum problemleri yaşamaktadır. Bu konuda Wagner (2013), yapmış olduğu araştırmada, hem ailelere hem de çocuklara dil kazanımına yönelik destek verilmesinin, ayrıca ailelerin ekonomik olarak desteklenmesinin ve kültürel temelli bir eğitim verilmesinin mülteciler için oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Dil kültürün aktarılmasında önemli görülmektedir, kültür aktarımı ile de mülteci aile ve çocukların entegrasyon sürecinde önemli bir aşama kaydedilmesi mümkün olabilecektir.

Mülteci öğrencilerin hem okula başlaması ve hem de okula devamının sağlanması oldukça önemlidir. Mülteci öğrencilere yönelik bir mevzuatın olmaması bu öğrencilere karşı alınabilecek bazı tedbirleri de engellemektedir. Öğrencilerin takibi zorlaşmakta ve çok devamsızlık yapmaktadırlar. Başar ve diğerleri (2018), araştırmalarında mevzuat yetersizliğinden dolayı öğrencinin devam takibinin yapılamamasının, öğrenme öğretme sürecine ve sınıf yönetimini olumsuz şekilde yansıdığını ortaya koymuşlardır. Mülteci çocukların okula gelmelerini teşvik edilmelidir. Öncelikle öğretmen bu çocukların da eğitime katılım hakkının olduğunu kabul etmelidir ve sınıfta mümkün olduğunca bu çocukların lehine hoşgörülü bir ortam oluşumuna meydan vermelidir. Öğretmenlerin göstereceği bu olumlu tutum sınıftaki diğer öğrencilere de yansacaktır ki özellikle okul öncesi dönemde çocukların öğretmenlerinden çok etkilendiği bilinmektedir.

Mülteci çocuklar, okul ortamında yaşadıkları uyum sorununda yalnız değillerdir. Benzer sorunu öğretmenler de yaşamaktadır. Bu çocuklara ulaşma da sıkıntı yaşayan öğretmenler hem öğrenme öğretme sürecinde hem de aile ile işbirliği konusunda sıkıntılar yaşamaktadır. Ayrıca araştırmada görüşmelerden de anlaşıldığı üzere, öğretmenlerin çocukların aileleri ve geçmişleri hakkında büyük oranda bilgileri yoktur. Erdem (2017), çalışmasında öğretmenlerin de mülteci öğrencilere dönük olarak mesleki eğitim ihtiyacı içerisinde olduklarını tespit etmiştir. Öğretmenler değişen bu yapıya hazırlıklı olmadıklarından dolayı oldukça sıkıntı çekmektedirler ve mülteci çocuklara ve ailelerine nasıl davranacaklarını bilmemektedirler, onları yönlendirecek bir kılavuz ya da danışma hizmeti verecek kişiler de bulunmamaktadır. Öğretmenlerin bu sorunu aşmaları mevcut sistem de ancak hizmet içi eğitimler ile olabilir. Yapılacak hizmet içi eğitimlerin ise, öğretmenin eğitim öğretim sürecinde yaşadığı sorunlara yönelik ve gerçekten sorunun çözümüne hizmet eder şekilde olması, bir yandan da öğretmenlerin bu öğrenciler konusunda pedagojik yeterliliklerinin artırılmasını sağlayan şekilde olması önemlidir. Eğitimler kuramsal düzeyde ve yüzeysel olarak kalmamalıdır (Karaca ve Doğan, 2014).

Mülteci öğrencilerin yoğun olduğu okullara danışma niteliğinde hizmetler veren, bölgede yerleşimi yoğun olan mülteci milliyetinin durumuna göre gereken dili bilen bir veya birkaç öğretmenin atanması da bu okullarda ki sorunlarla baş başa kalan mevcut öğretmen kadrosunu rahatlatacak bir yol olarak düşünülebilir. Ayrıca artık Türkiye'nin de göç alan bir ülke olduğu ve çok kültürlü bir yapıya doğru geçiş yaşandığı göz önünde bulundurularak öğretmen yetiştiren lisans programlarında da bu yönde güncellemeler yapılması yerinde olabilir (Erdem, 2017).

Mültecilik kavramı fakirlik kavramını da akla getirmektedir (Börü, Boyacı, 2016). Bazen mülteci ailelere okul için gerekli araç gereç, kitap vs. çok gelmektedir. Bu ihtiyaçları temin edememelerinden dolayı da çocuklarını okula göndermek istememektedirler. Bu çalışmada da ailelerin bu bağlamda ekonomik yetersizlikler yaşadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada da belirlendiği üzere, farklı ülkelerden göç ile birlikte gelen aileler göç ettikleri ülkelere uyum sağlamada problemler yaşamaktadır. Weinstein ve diğerleri (2003) çalışmasında öğretmenlerin öğrenme öğretme sürecini yürütürken farklı kültürlerden gelen velilerin kendi kültüründen kaynaklanan özellikleri taşıdığı için bu farklılıkları göz önüne alarak planlama yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Yapılan her gayretin değerli olduğu düşünülürse, eğitim ortamının en önemli paydaşlarından biri olan öğretmenin bu çocukların durumları konusunda anlayışlı olması ve yardımcı olması çok önemlidir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Farklı ülkelerden gelen bu çocuklar ve aileleri ya ülkelerindeki savaştan, ya da yoksulluk ve çaresizlik gibi olumsuz koşul ve durumlardan kaçarak gelmişler ve umutsuzluk içerisinde olduklarıdır. Öğretmenlerin durumun bir de bu yönüyle değerlendirmeleri, bu çocukların kazanımında önemli rol oynayacaktır.

Türkiye'ye göç eden mültecilerin profillerine bakıldığında, farklı farklı dillere, kültüre ve yaşam tarzlarına sahip olduklarını, sosyo ekonomik düzeylerinin düşük olduğunu, kadın ve çocuk yoğunlukta olduğu, eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Tunç (2015) tarafından, sığınmacıların önemli bir kısmının çocuklardan oluşuyor olmasının, ortaya konan bu olumsuz profile rağmen, genç kitlelerin değişimlere daha çabuk adapte olabilmelerinden dolayı bu çocukların sosyal entegrasyon açısından ailelerine nazaran şanslı oldukları

belirtilmektedir. Bu nokta da alacakları eğitim önem kazanmaktadır. Çünkü okullar çocukların sosyalleşme sürecinin en önemli parçasıdır. Katılımcı öğretmenler, okul öncesi eğitim kademesinde hareketli oyunlar vs. ilgi çekici etkinlikler ile bir şekilde sürece çocukları katabilmektedir. Öğretmenler, mülteci öğrencilerini kabullenmişler ve diğer öğrencilerin onları yadırgayıp dışlamalarına engel olmaya çalışmışlar, birlikte oynamalarına, paylaşımlar yapmalarına fırsat vermişler, desteklemişlerdir. Bu davranışlar çok değerlidir. Ancak bazı araştırmalarda dil farklılığından dolayı öğretmenlerin bu öğrencileri sınıfta istemediği ve onların akranları tarafından dışlandıkları da ortaya konulmuştur (Uzun ve Bütün, 2016; Güven ve İşleyen, 2018). Bu çalışmadaki katılımcı öğretmenlerin verdiği cevaplardan da anlaşıldığı üzere, aksine sahiplendikleri, özellikle onları da sınıf ortamında yapılan etkinliklere ve uygulamalara katma gayreti içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır. Çocukların süreçte dışlanmaması onların entegrasyonu için önemlidir. Bu açıdan öğretmenin bu çocukları sınıf etkinliklerine katma ve arkadaşlarıyla birlikteliklerini sağlama çabaları oldukça değerlidir ancak yeterli değildir. Seydi (2014), yaptığı araştırmada, kampların dışında yaşayan mültecilere yönelik yeterince nitelikli ve kaliteli bir eğitim verilemediğini belirtmektedir.

Mülteci öğrencilerin okula uyumu, sürece katılımında öğretmenin bakış açısı oldukça önemlidir. Öğretmenin onu kazanmak istiyor olması ve araya engeller koymaksızın iletişime açık tavırları, sevecen durumları bu çocukların hem kendi gelecekleri hem de ülkemizin geleceği için oldukça önemlidir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Mülteci çocuklar yaşadıkları, pek çok acı, zorluk ile çok daha fazla yıpranmışlar, küçük yaşta büyük sıkıntılar ile başbaşa kalmışlardır. Elbette ki dil bilmemeleri, dolayısıyla yönergeleri anlayamamalarının derse katılımlarını etkilemektedir. Ancak durumun duygusal tarafının da düşünülmesi gerekmektedir. Çocukların sevgiye, ilgiye ve arkadaşına ihtiyacı vardır. Çocuklar oyunlar üzerinden arkadaşlık kurmaktadır. Mülteci çocuklar için de durum aynıdır. Anasınıflarında olabildiğince oyun kurmalarına, arkadaşlık geliştirmelerine imkan tanınmalıdır ki daha önce yaşadıkları acı olayların etkisinden kurtulabilmeleri böylelikle mümkün olabilir (Beter, 2006; Uzun ve Bütün, 2016).

Çalışmada yer alan öğretmenler mülteci öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümünün eğitimden geçtiğini söylemektedirler, sadece çocukların değil ailelerin de eğitime ve uyum programlarına ihtiyaçlarının olduğunu söylemektedirler, aslında öğretmenlerin çoğunluğu soruna makul ve mantıklı çözümler bulabilmişlerdir. Diğer araştırmalarda da mülteci öğrencilerin devlet okuluna başlamadan önce dil eğitimi almaları önerilmiştir (Erdem, 2017; İmamoğlu ve Çalışkan, 2017). Okul öncesi eğitim kademesinin, daha üst kademelere göre bu konuda biraz daha avantajlı olduğu ifade edilebilir. Programın esnekliği süreci kolaylaştırmaktadır.

Bu çalışmada alanyazında yeterli düzeyde yer bulamamış olan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden mülteci öğrencilerin yaşadıkları sorunlar öğretmenlerin görüşlerine göre belirlenmiş ve öğretmenlerin bu yöndeki çözüm önerileri de araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular alandaki uygulayıcılara ve karar vericilere yol gösterici olacaktır. Diğer yandan, mülteci öğrencilerin ilkokula uyum sağlamaları ve akademik olarak da hazırlanmaları için önem taşıyan okul öncesi döneme ilişkin daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu açıktır. Türkiye’de bulunan mülteci sayısı düşünüldüğünde bu ihtiyaç daha da önemli hale gelmektedir. Diğer yandan, bu çalışma öğretmenlerin görüşlerine dayanmaktadır. Eğitim

kurumu yöneticileri, mülteci öğrencilerin aileleri gibi farklı paydaşların da görüşlerinin alınması daha geçerli sonuçlara ulaşmada yardımcı olacaktır.

Kaynakça

AFAD. (2017). Erişim adresi:

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17aTurkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf.

Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 16-29.

Akkoyunlu-Ertan, K., & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39.

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: göç ve toplumsal kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 58-83.

Avcı, F. (2016). *Türkiye'deki suriyeli sığınmacıların eğitim sorununa yönelik izlenen politikalar ve ulaşılan çözümler*. 25. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (Sözlü Bildiri). 566-567.

Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıfındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2, 44-56.

Balkar, B., Şahin, S., & Işıklı-Babahan, N. (2016). Geçici eğitim merkezlerinde (GEM) görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1290-1310.

Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26 (5), 1571-1578. doi:10.24106/kefdergi.427432.

Beter, Ö. (2006). *Sınırlar ötesi umutlar, mülteci çocuklar*. Ankara: SABEV Yayınları.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK). Sıkça sorulan sorular Türkiye'deki Suriyeli mülteciler hakkında sık sorulan sorular. Erişim Adresi: www.unhcr.org/turkey/uploads/root/sik_sorulan_sorular.pdf adresinden 20.01.2019 tarihinde erişilmiştir.

Börü, N., & Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(14), 123-158.

Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1997). *Qualitative research for education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.

Çarmıklı-Özmenek, E., Dinçer, O. B., Federici V., Ferris, E., Karaca, S., & Kirişçi, K. (2013). Suriyeli mülteciler ve krizi sonu gelmeyen misafirlik. *Brookings Enstitüsü ve Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu -USAK*. Erişim adresi: www.brookings.edu/...turkey.../usakbrookings-report-final-version14november13.pdf.

Çarmıklı, E. Ö. (2015). Misafirperverliğin sınırları: yeni sorunların başlangıcı. *TUSİAD Görüş Dergisi; Göç ve Mültecilik Sayısı*, 88.

Ciğerci-Ulukan, N. (2008). *Göçmenler ve işgücü piyasası: Bursa'da Bulgaristan göçmenleri örneği*. (yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (5. basım). Londra: Routledge Falmer.

Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The counseling psychologist*, 35(2), 236-264.

Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.

- Deniz, T. (2014). Uluslar arası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 175-204.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi temel eğitim politikaları. Siyaset, Eğitim ve Toplum Araştırmaları Vakfı SETA Yayınları*. http://file.setav.org/Files/Pdf/20160309195808_turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-pdf.pdf. adresinden 20.01.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Er, A., & Bayındır, N. (2015). İlkokula giden mülteci çocuklara yönelik sınıf öğretmenlerinin pedagojik yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 175-185. Doi: 10.20860/Ijoses.08223.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
- Erden, G., & Gökçe, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Ferris, E., & Winthrop, R. (2010). Education and displacement: Assessing conditions for refugees and internally displaced persons affected by conflict. UNESCO.
- Feuerherm, E. (2013). *Language policies, identities, and education in refugee resettlement*. (Dissertation thesis). ProQuest LLC. 789 East Eisenhower Parkway, PO Box 1346, Ann Arbor, MI 48106.
- Gall, M. D., Borg, W. R., & Gall, J. P. (1996). *Educational research an introduction* (6. Edition). USA: Longman Publisher.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(54). 839-851. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20175434652>.
- Gümüşten, D. (2017). Mülteci çocukların eğitimi ve uyumlarına yönelik yapılan müdahale programları üzerine bir derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(10), 247-264. DOI: 10.7816/nesne-05-10-03.
- Günay, E., Atılgan, D. & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güven, S., & İşleyen, H. (2018). Sınıf yönetiminde iletişim, iletişim engelleri ve suriyeli öğrenciler. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(23). 1293-1308.
- HRW. (2015). "Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum". <https://www.hrw.org/tr/report/2015/11/09/283247>.
- İçişleri Bakanlığı. (2019). Türkiye'deki Suriyeli sayısı. Erişim adresi: <https://multeciler.org.tr/tag/icisleri-bakanligi/>
- İmamoğlu, H. V., & Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilköğretim eğitimi dair öğretmen görüşleri: Sinop İli örneği, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- Karaboğa-Balcı, A. (2014). *Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu (S. Karaca, U. Doğan (Eds.) Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi)*. Erişim adresi: <http://193.255.128.112/db2/projeler/2.pdf>.
- Kardeş, S., & Akman, B. (2018). Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1224-1237.
- Kılcan, B., Çepni, O., & Kılınç, A. Ç. (2017). Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1045-1057. DOI: 10.14687/jhs.v14i2.4324.
- Kıratlı, T. (2011). *Mülteci ve sığınmacıların toplumsal görünümü (Türkiye örneği)*. (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (3. Edition). New York: Longman.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Yabancılara Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>.
- İçduygu, A. (2005). *Transit migration of Turkey: trends, patterns and issues, research reports 2005 / 04*, European University Institute, Florence.
- Özer, Y. Y., Komşuoğlu, A., & Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 185-219.
- Özer (2004). *Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişim*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage Publications: Thousand Oaks.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Rousseau, C., & Guzder, J. (2008). School-based prevention programs for refugee children. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am.*, 17(3), 533-549. doi: 10.1016/j.chc.2008.02.002.
- Sağlam, H. İ., & İlksen-Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri: Bir bütünleştirme önerisi, *Göç Dergisi*, 3(1), 65-81.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- Sezgin, A. A., & Yolcu, T. (2016). Göç ile gelen uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreci. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(7), 417-436. ISSN: 2147-088X. DOI: <http://dx.doi.org/10.20304/husbd.14985>.
- Şeker, B. D., & Aslan, Z. (2015). Refugee children in the educational process: A social psychological assessment. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 86-105.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2014). Hayatı değiştirmek için yola çıkanlar- yola çıkınca değişen hayatlar: Bir müracaatçı grubu olarak göçmen çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 89-107.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- UTSAM Raporu. (2012). Küresel göç ve fırsatçıları: Türkiye'de yasadışı göçmenler ve göçmen kaçakçıları. Erişim adresi: <http://www.madde14.org/index.php?title=UTSAM>.
- UNESCO. (2011). The Hidden Crisis: Armed Conflict and Education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000190743>.
- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Weinstein, C. S., Tomlinson-Clarke, S., & Curran, M. (2003). Toward a conception of culturally responsive classroom management, *Journal of Teacher Education*, 55(1), 25-38.
- Wagner, T. M. (2013). *Supporting refugee children in Pennsylvania public schools* (Unpublished Doctoral dissertation), University of Pittsburgh, US.

Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2012). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Extended abstract

Introduction

Migration, religious, economic, political, social and other reasons for the entire community to spend a part of the lives of human communities to settle in a place they settle in another form of geographic displacement movement (Sayın, Usanmaz and Aslangiri, 2016). With mass migration that took place in recent years in Turkey, nationalities, races and cultural aspects of diversity is constantly increasing. According to data published by the Ministry of Interior, Turkey war, conflict and poverty as countries abandon reasons that are home to about 4 million refugees (Ministry of the Interior, 2019). Refugee families often say that they have fled their country because they think about their children's education and future (Gümüşten, 2017). However, despite many studies conducted for the schooling of refugee children with large numbers of Syrian refugees, there is not enough schooling. Education is very important for refugee children. Refugee children are increasingly involved in education and training. There are some studies on the problems experienced by refugee students in their teaching process according to teachers' views, but there are few studies on the problems in pre-school education. Therefore, it is thought that the research will eliminate such a gap in the literature. The aim of this study is to get the opinions of the preschool education teachers, who have refugee students in their classes, about the problems they face in the education process and to find out what kind of solutions they offer about these problems. Based on the opinions of the teachers in the study, it was revealed that refugee students had problems in the classroom environment due to differences in language and culture, they could not adapt to activities, they had problems because they could not communicate with their friends, they had problems to understand the activities and to follow the instructions.

Methodology

This research is a qualitative research and case study. A case study is a qualitative research approach where detailed analysis of one or more events, environment, program, social group or other interdependent situations is presented (Creswell, Hanson, Clark Plano & Morales, 2007; McMillan, 2000). Case study research includes identifying and seeing the details of an event, developing possible explanations of an event, and evaluating an event (Gall, Borg and Gall, 1996). The case study design is employed in this study because it is aimed to investigate the problems faced by the teachers in the classroom environment, the intervention they made and their solution suggestions. Data were collected from 8 female pre-school education teachers through semi-structured interviews. The interviews were recorded with a voice recorder, the data were transferred to digital settings and the data were analyzed through content analysis. The content analysis resulted in five themes of problem areas which are reported in the study with direct quotations to ensure credibility.

Results

As a result of the interviews conducted with eight pre-school teachers, it was revealed that the basic problems that refugee students experience in schools were language problem and

cultural differences. At the same time, the language problem that the students are experiencing leads to failure in communication and behavioral problems. Refugee children prefer to stay silent in a corner without attending activities in the classroom. Therefore, another main problem they experience was found as the problem of not participating to activities in the class. This problem is related to language barrier as well as adaptation problems. The third category of problems is family related problems. Families of refugee children exhibit similar behavior. According to the statements of the teachers, it was revealed that they did not participate in the activities that require participation in the school, they could not cooperate with other parents because they did not speak Turkish and did not bring the materials they needed. Here the underlying reasons are adaptation problems, economic insufficiencies as well as language barrier. The fourth category of problems is the problem of attendance. The refugee students do not come to school regularly. They stop coming suddenly and the teachers cannot get information about them. The last category is other problems which include socio-economic problems of families and traumas the children experienced and their subsequent effects. The main suggestion offered by the teachers to solve the problems is Turkish courses. The teachers think that the refugee students should take Turkish courses before they start school. They also suggest that the families of refugee students should be trained through orientation programs.

Discussion, conclusion and recommendations

As a result of the study, it has been revealed that not only refugee children but also families have problems. In this context, their parents need to be prepared for school. An adaptation program can be implemented in the first weeks of the school so that they can understand the refugee families. However, it will be possible to provide support for parents during the learning-teaching process.

They are not alone in the adaptation problems of refugee children in the school environment. Teachers also experience the same problem. Teachers who have difficulty in reaching these children have problems both in the teaching process and in cooperation with the family. In addition, children do not have a great deal of information about their families and their backgrounds. Teachers do not know how to treat refugee children, nor do they provide guidance or counseling to guide them. The existing system of teachers to overcome this problem can only be with in-service trainings. It is important that the in-service trainings should be served to solve the problems and it is important for the teacher to address the problems in the education process. The appointment of Arabic-speaking teachers who provide advisory services to schools where refugee students are intense can be thought of as a way to relieve the existing problems in these schools. In addition, pre-service teacher training programs should be revised in line with the results of the studies on refugee students given that refugee students are a fact of Turkey where a number of refugees are living and will continue to live.

This study explored the problems faced by refugee student who are enrolled to pre-school education institutions based on teachers' opinions and their suggestions for solutions, which is scarce in the literature. The findings obtained in the study will be helpful for practitioners and policymakers. It is evident that more studies are needed on the refugee students in the pre-school education institutions because pre-school education provides an

adaptation process for elementary school and it also prepares the students academically for the next year. Considering the number of refugees in Turkey, this need becomes more apparent. On the other hand, this study is based on teachers' opinions. More studies are needed which focus on the views of other stakeholders such as administrators or refugee parents, which will make the results in the literature more valid.